

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

advies 70.135/1/V
van 13 september 2021

avis 70.135/1/V
du 13 septembre 2021

over

sur

een voorontwerp van wet 'tot
wijziging van artikel 72 van
het Gerechtelijk Wetboek'

un avant-projet de loi
'modifiant l'article 72 du Code
judiciaire'

Op 6 september 2021 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van Justitie verzocht binnen een termijn van vijf werkdagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van wet ‘tot wijziging van artikel 72 van het Gerechtelijk Wetboek’.

Het voorontwerp is door de eerste vakantiekamer onderzocht op 9 september 2021. De kamer was samengesteld uit Jeroen VAN NIEUWENHOVE, staatsraad, voorzitter, Koen MUYLLE en Inge VOS, staatsraden, Johan PUT, assessor, en Wim GEURTS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Frédéric VANNESTE, eerste auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Inge VOS, staatsraad.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 13 september 2021.

*

Le 6 septembre 2021, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Ministre de la Justice à communiquer un avis, dans un délai de cinq jours ouvrables, sur un avant-projet de loi ‘modifiant l'article 72 du Code judiciaire’.

L'avant-projet a été examiné par la première chambre des vacations le 9 septembre 2021. La chambre était composée de Jeroen VAN NIEUWENHOVE, conseiller d'État, président, Koen MUYLLE et Inge VOS, conseillers d'État, Johan PUT, assesseur, et Wim GEURTS, greffier.

Le rapport a été présenté par Frédéric VANNESTE, premier auditeur.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Inge VOS, conseiller d'État.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 13 septembre 2021.

*

1. Volgens artikel 84, § 1, eerste lid, 3°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, moeten in de adviesaanvraag de redenen worden opgegeven tot staving van het spoedeisende karakter ervan.

In het onderhavige geval wordt het verzoek om spoedbehandeling in de adviesaanvraag gemotiveerd door de omstandigheid dat

“(…) de bepalingen in dit ontwerp met terugwerkende kracht in werking zouden moeten treden. De bepaling strekt ertoe toe te laten dat, onder strikte voorwaarden, de mogelijkheid gecreëerd wordt om de zetel van een vrederecht of politierechtbank tijdelijk te verplaatsen buiten de grenzen van het gerechtelijk arrondissement.

De wijziging is noodzakelijk om de tijdelijke verplaatsing van de zetel van het vrederecht van Limburg (gerechtelijk arrondissement Luik) naar Eupen mogelijk te maken. Ten gevolge van de overstromingen is het gebouw in Limburg sterk aangetast waardoor een verplaatsing van de zetel zich opdroeg. De enige geschikte plaats bleek Eupen te zijn. De verhuis van de zetel vond plaats op 30 augustus 2021.”

*

2. Overeenkomstig artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, heeft de afdeling Wetgeving zich moeten beperken tot het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

3. Overeenkomstig artikel 72 van het Gerechtelijk Wetboek kan de Koning, met inachtneming van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken en indien de behoeften van de dienst of gevallen van overmacht het rechtvaardigen, op advies van de voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank en van de procureur des Konings, de zetel van een vrederecht of politierechtbank tijdelijk verplaatsen naar een andere gemeente van het arrondissement.

Het voor advies voorgelegde voorontwerp van wet strekt ertoe artikel 72 van het Gerechtelijk Wetboek aan te vullen met een bepaling zodat de Koning, indien de behoeften van de dienst of gevallen van overmacht het rechtvaardigen, onder bepaalde voorwaarden de zetel van een vrederecht of politierechtbank ook tijdelijk kan verplaatsen naar een andere gemeente buiten het arrondissement, doch steeds nog binnen hetzelfde rechtsgebied. Daarbij wordt tevens bepaald dat de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken op dezelfde wijze van toepassing blijft op de tijdelijke zetel zoals ze van toepassing is op de zetel van het betrokken vrederecht of de betrokken politierechtbank.

De aan te nemen wet heeft uitwerking met ingang van 30 augustus 2021.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 2

4.1. Overeenkomstig artikel 146 van de Grondwet kan geen rechtbank worden ingesteld dan krachtens een wet. Deze bepaling houdt een formeel wettigheidsbeginsel in wat het instellen van de rechtbanken betreft. Dat wettigheidsbeginsel laat echter niet toe ervan uit te gaan dat elk aspect van het beheer van de rechterlijke macht bij wet zou moeten worden geregeld. Een delegatie aan de Koning of aan een andere overheid is in alle omstandigheden bestaanbaar met het wettigheidsbeginsel voor zover de machtiging voldoende nauwkeurig is omschreven en betrekking heeft op de tenuitvoerlegging van maatregelen waarvan de essentiële elementen voorafgaandelijk door de bevoegde wetgever zijn vastgesteld.¹ Tot de essentiële elementen behoort het vaststellen van de zetel van de hoven en de rechtbanken evenals hun territoriaal rechtsgebied.²

In arrest nr. 62/2018 van 31 mei 2018 preciseerde het Grondwettelijk Hof deze beginselen onder meer als volgt naar aanleiding van een klacht over de vermeende (en uiteindelijk onder voorbehoud verworpen) ongrondwettigheid van de machtiging in het bestaande artikel 72 van het Gerechtelijk Wetboek aan de Koning om de zetel van een vredegerecht of van een politierechtbank tijdelijk voor de “behoeften van de dienst” te verplaatsen binnen het arrondissement:³

“[...]”

B.26. Terwijl voordien enkel in ‘gevallen van overmacht’ was voorzien in de mogelijkheid voor de Koning, op advies van de voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank en van de procureur des Konings, om de zetel van een vredegerecht of van een politierechtbank tijdelijk te verplaatsen, wordt voortaan erin voorzien ‘indien de behoeften van de dienst [...] het rechtvaardigen’; er wordt eveneens gepreciseerd dat die mogelijkheid moet worden uitgeoefend met inachtneming van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken.

Uit de in B.25 aangehaalde parlementaire voorbereiding vloeit voort dat de uitbreiding van de voorwaarden voor die tijdelijke verplaatsing, bij het bestreden artikel 55, berust op een vraag van de voorzitters van de vrede- en politierechters ‘om redenen die betrekking hebben op de infrastructuur en de personeelscapaciteit’ (*Parl. St.*, Kamer, 2014-2015, DOC 54-1219/001, p. 40), waarbij het begrip ‘overmacht’ het niet mogelijk maakt tegemoet te komen aan bepaalde organisatorische problemen in verband met de infrastructuur of het personeel.

B.27.1. Uit het door artikel 13 van de Grondwet gewaarborgde recht op toegang tot de bevoegde rechter, in voorkomend geval in samenhang gelezen met het wettigheidsbeginsel dat in andere bepalingen van de Grondwet is vervat, kan, zoals in B.15.2 is vermeld, geen algemeen rechtsbeginsel worden afgeleid krachtens hetwelk elk aspect van het beheer van de rechterlijke macht bij wet zou dienen te worden geregeld en krachtens hetwelk elke delegatie ter zake aan de Koning zou zijn uitgesloten.

¹ GwH 31 mei 2018, nr. 62/2018, B.15.2; GWH 15 oktober 2015, nr. 138/2015, B. 40.1.

² GwH 31 mei 2018, nr. 62/2018, B.27.1.

³ GwH nr. 62/2018, B.23 *et seq.*

Zulk een algemeen rechtsbeginsel kan evenmin worden afgeleid uit de artikelen 146, 152, eerste lid, 154, 155 en 157 van de Grondwet. Die artikelen vereisen enkel een optreden van de wetgever voor de erin vermelde aangelegenheden, namelijk voor het instellen van de rechtbanken, voor de organisatie ervan op jurisdictioneel vlak (het aantal rechtbanken, de indeling in rechtsgebieden, de bevoegdheden van de rechtbanken, de samenstelling van de 74 zetel, enz.) en voor het statuut van de rechters. Het in die grondwetsartikelen vervatte wettigheidsbeginsel verbiedt de wetgever bovendien niet een machtiging te verlenen aan de Koning voor zover de machtiging voldoende nauwkeurig is omschreven en betrekking heeft op de tenuitvoerlegging van maatregelen waarvan de essentiële elementen voorafgaandelijk door de wetgever zijn vastgesteld. Tot die essentiële elementen behoort het vaststellen van de zetel van de hoven en de rechtbanken evenals hun territoriaal rechtsgebied.

B.27.2. Uit de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens blijkt dat de in die verdragsbepaling vervatte vereiste dat de rechtbank dient te worden ingesteld 'bij de wet', beoogt te voorkomen dat de organisatie van de rechtbanken zou worden overgelaten aan de uitvoerende macht, en zij slaat volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in essentie op het instellen en het jurisdictioneel organiseren van de rechtbanken (het bepalen van de bevoegdheden ervan, het bepalen van het aantal rechtbanken, het bepalen van de rechtsgebieden, enz.), op de samenstelling van de zetel, en op het statuut van de rechters (EHRM, 22 juni 2000, *Coëme e.a. t. België*, § 98; 20 oktober 2009, *Gorguiladzé t. Georgië*, §§ 67-69; 27 oktober 2009, *Pandjikidzé e.a. t. Georgië*, §§ 103-105; 21 juni 2011, *Fruni t. Slowakije*, §§ 134-136; 9 januari 2013, *Oleksandr Volkov t. Oekraïne*, §§ 150-151).

Uit de rechtspraak van het Europees Hof blijkt eveneens dat een delegatie van bevoegdheden in aangelegenheden betreffende de organisatie van de rechtbanken op zich niet in strijd is met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre zulk een delegatie krachtens het nationale recht niet is verboden (EHRM, 28 april 2009, *Savino e.a. t. Italië*, § 94).

B.28.1. Overeenkomstig artikel 186, § 1, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek zijn de zetel van de hoven en rechtbanken, alsmede hun rechtsgebied vastgesteld in de artikelen van het bijvoegsel bij dat Wetboek.

B.28.2. Tot de verplaatsing van de zetel van een vredegerecht, van een politierechtbank of van een van de afdelingen ervan, zoals geregeld in artikel 72 van het Gerechtelijk Wetboek, kan worden besloten door de Koning, 'op advies van de voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank en van de procureur des Konings', en met inachtneming van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken. Tot die verplaatsing kan enkel worden besloten in gevallen van overmacht of voor de behoeften van de dienst. Bovendien blijkt uitdrukkelijk uit de bewoordingen van artikel 72 van het Gerechtelijk Wetboek dat die verplaatsing maar tijdelijk mag zijn.

Rekening houdend met die verschillende waarborgen en het tijdelijke karakter ervan, kan de in de bestreden bepaling bedoelde verplaatsing van de zetel van een rechtscollege niet worden beschouwd als een maatregel die in strijd is met het wettigheidsbeginsel dat door de in het middel bedoelde bepalingen wordt gewaarborgd.

B.28.3. Hoewel kan worden aangenomen dat die verplaatsing kan plaatsvinden 'indien de behoeften van de dienst [...] het rechtvaardigen', zou de bestreden bepaling niet kunnen worden gebruikt om structurele - en niet langer conjuncturele - problemen in verband met de infrastructuur of het personeel van het betrokken rechtscollege te verhelpen. Het zou immers in strijd zijn met het wettigheidsbeginsel dat door de in het middel vermelde bepalingen wordt gewaarborgd, dat de duur van die verplaatsing, die binnen dezelfde gemeente of naar een andere kan plaatsvinden, een redelijke termijn

overschrijdt, en zulks temeer daar die verplaatsing met name betrekking heeft op de vrederechten, die zijn opgevat als rechtscolleges die dicht bij de burger staan.

B.29. Onder voorbehoud van hetgeen in B.28.3 wordt vermeld, is het middel niet gegrond.”

4.2. Eenzelfde voorbehoud kan worden geformuleerd voor de voor advies voorgelegde bepaling. Deze bepaling kan niet worden gebruikt om structurele – veeleer dan conjuncturele – problemen in verband met infrastructuur of het personeel van het betrokken rechtscollege te verhelpen.

4.3. De verwijzing in het ontworpen artikel 72, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek naar ‘rechtsgebied’ in de plaats van ‘arrondissement’ heeft potentieel ook tot gevolg dat de zetel tijdelijk over een veel ruimere afstand zou kunnen worden verplaatst dan thans het geval is bij een verplaatsing binnen het arrondissement. Uit de memorie van toelichting blijkt evenwel dat het de bedoeling is van de wetgever om in de mogelijkheid te voorzien om een zetel tijdelijk te kunnen verplaatsen naar een *nabije* gemeente in het rechtsgebied, hetgeen dan ook best in de tekst van het voorontwerp wordt gepreciseerd.

Artikel 3

5.1. De ontworpen regeling werkt terug tot 30 augustus 2021.

5.2. De niet-retroactiviteit van wetten is een waarborg ter voorkoming van rechtsonzekerheid. Die waarborg vereist dat de inhoud van het recht voorzienbaar en toegankelijk is, zodat de rechtzoekende in redelijke mate de gevolgen van een bepaalde handeling kan voorzien op het tijdstip dat die handeling wordt verricht. De terugwerkende kracht kan enkel worden verantwoord wanneer ze onontbeerlijk is voor de verwezenlijking van een doelstelling van algemeen belang.⁴ Indien bovendien blijkt dat de terugwerkende kracht tot doel heeft de afloop van een gerechtelijke procedure in een welbepaalde zin te beïnvloeden of de rechtscolleges te verhinderen zich uit te spreken over een welbepaalde rechtsvraag, vergt de aard van het in het geding zijnde beginsel dat uitzonderlijke omstandigheden of dwingende motieven van algemeen belang een verantwoording bieden voor het optreden van de wetgever, dat ten nadele van een categorie van burgers afbreuk doet aan de jurisdictionele waarborgen die aan allen worden geboden.⁵

⁴ Vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, zie o.m.: GwH 21 november 2013, nr. 158/2013, B.24.2; GwH 19 december 2013, nr. 172/2013, B.22; GwH 29 januari 2014, nr. 18/2014, B.10; GwH 9 oktober 2014, nr. 146/2014, B.10.1; GwH 22 januari 2015, nr. 1/2015, B.4; GwH 7 mei 2015, nr. 54/2015, B.12; GwH 14 januari 2016, nr. 3/2016, B.22; GwH 3 februari 2016, nr. 16/2016, B.12.1; GwH 28 april 2016, nr. 58/2016, B.9.2; GwH 9 februari 2017, nr. 15/2017, B.9.2.

⁵ Vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. Zie bv. GwH 21 november 2013, nr. 158/2013, B.24.2; GwH 9 oktober 2014, nr. 146/2014, B.10.1; GwH 28 mei 2015, nr. 77/2015, B.4.1; GwH 24 maart 2016, nr. 48/2016, B.6; GwH 6 oktober 2016, nr. 126/2016, B.7.3.

5.3. Die uitzonderlijke omstandigheden blijken in het voorliggend geval aanwezig te zijn aangezien, zoals in de memorie van toelichting wordt aangestipt, de gekozen datum overeenkomt met de datum van de verhuizing van het vredegerecht van Limburg naar Eupen naar aanleiding van de gevolgen van de recente overstromingen.

Bovendien wordt aldus beoogd om de continuïteit van de openbare dienstverlening te verzekeren. De activiteiten van het vredegerecht van Limburg konden immers niet opgeschort worden, zelfs niet tijdelijk. Daarbij wordt in de memorie van toelichting benadrukt dat in het kanton een psychiatrische inrichting gevestigd is en dat inobservatiestellingen op vordering van het openbaar ministerie tijdens een wekelijkse hoorzitting dienen te worden onderzocht.

De voorgestelde maatregel laat de samenstelling van de zetel ongemoeid en machtigt de Koning enkel om de geografische plaats ervan binnen bepaalde perken tijdelijk te wijzigen. In deze omstandigheden kan de zeer beperkte terugwerkende kracht worden aanvaard.

*

1. Conformément à l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 3°, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la demande d'avis doit indiquer les motifs qui en justifient le caractère urgent.

En l'occurrence, l'urgence est motivée par la circonstance que

« (...) de bepalingen in dit ontwerp met terugwerkende kracht in werking zouden moeten treden. De bepaling strekt ertoe toe te laten dat, onder strikte voorwaarden, de mogelijkheid gecreëerd wordt om de zetel van een vredegerecht of politierechtbank tijdelijk te verplaatsen buiten de grenzen van het gerechtelijk arrondissement.

De wijziging is noodzakelijk om de tijdelijke verplaatsing van de zetel van het vredegerecht van Limburg (gerechtelijk arrondissement Luik) naar Eupen mogelijk te maken. Ten gevolge van de overstromingen is het gebouw in Limburg sterk aangetast waardoor een verplaatsing van de zetel zich opdrong. De enige geschikte plaats bleek Eupen te zijn. De verhuis van de zetel vond plaats op 30 augustus 2021 ».

*

2. Conformément à l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, la section de législation a dû se limiter à l'examen de la compétence de l'auteur de l'acte, du fondement juridique et de l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET

3. L'article 72 du Code judiciaire prévoit que, dans le respect de la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire, en raison de nécessités du service ou si des circonstances de force majeure le justifient, le Roi peut, sur avis du président des juges de paix et des juges au tribunal de police et du procureur du Roi, transférer temporairement le siège du juge de paix ou du tribunal de police dans une autre commune de l'arrondissement.

L'avant-projet de loi soumis pour avis a pour objet de compléter l'article 72 du Code judiciaire par une disposition permettant au Roi, en raison de nécessités du service ou si des circonstances de force majeure le justifient, sous certaines conditions, de transférer également temporairement le siège du juge de paix ou du tribunal de police dans une autre commune en dehors de l'arrondissement, mais toujours dans le même ressort. Il est en outre prévu que la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire reste d'application à l'égard de ce siège temporaire telle qu'elle est d'application à l'égard du siège de la justice de paix concernée ou du tribunal de police concerné.

La loi dont l'adoption est envisagée produit ses effets le 30 août 2021.

EXAMEN DU TEXTE

Article 2

4.1. Conformément à l'article 146 de la Constitution, nul tribunal ne peut être établi qu'en vertu d'une loi. Cette disposition contient un principe de légalité formelle en ce qui concerne l'établissement des tribunaux. Le principe de légalité ne permet toutefois pas de considérer que chaque aspect de la gestion du pouvoir judiciaire devrait être réglé par la loi. Une délégation au Roi ou à une autre autorité est en toute circonstance compatible avec le principe de légalité pour autant que la délégation soit définie de manière suffisamment précise et porte sur l'exécution de mesures dont les éléments essentiels ont été déterminés au préalable par le législateur compétent¹. Appartiennent aux éléments essentiels la fixation du siège des cours et tribunaux de même que leur ressort territorial².

Dans son arrêt n° 62/2018 du 31 mai 2018, la Cour constitutionnelle a notamment précisé ces principes comme suit, consécutivement à une plainte concernant l'inconstitutionnalité alléguée (et finalement rejetée sous réserve) de l'habilitation, inscrite à l'actuel article 72 du Code judiciaire, permettant au Roi de transférer temporairement au sein de l'arrondissement le siège d'un juge de paix ou d'un tribunal de police en raison de « nécessités du service »³ :

« [...] »

B.26. Alors qu'auparavant, la possibilité pour le Roi, sur avis du président des juges de paix et des juges au tribunal de police et du procureur du Roi, de transférer temporairement le siège d'une justice de paix ou d'un tribunal de police n'était prévue qu'en cas de 'circonstances de force majeure', elle est désormais prévue 'en raison de nécessités du service'; il est également précisé que cette possibilité doit s'exercer dans le respect de la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire.

Il ressort des travaux préparatoires cités en B.25 que l'extension des conditions de ce transfert temporaire, par l'article 55 attaqué, procède d'une demande des présidents des juges de paix et de police 'pour des raisons liées à la capacité de l'infrastructure et du personnel' (*Doc. parl.*, Chambre, 2014-2015, DOC 54-1219/001, p. 40), la notion de 'force majeure' ne permettant pas de rencontrer certains problèmes organisationnels, liés à l'infrastructure ou au personnel.

B.27.1. Le droit d'accès au juge compétent garanti par l'article 13 de la Constitution, le cas échéant combiné avec le principe de légalité contenu dans d'autres dispositions de la Constitution, ne permet pas, comme il est dit en B.15.2, de conclure à l'existence d'un principe général de droit en vertu duquel chaque aspect de la gestion du pouvoir judiciaire devrait être réglé par la voie législative et en vertu duquel toute délégation au Roi en la matière serait exclue.

Pareil principe général de droit ne peut pas non plus être déduit des articles 146, 152, alinéa 1er, 154, 155 et 157 de la Constitution. Ces articles exigent uniquement une intervention du législateur pour les matières que ces articles mentionnent, à savoir pour l'établissement des tribunaux, pour leur organisation sur le plan juridictionnel (le nombre de tribunaux, la répartition en ressorts, les compétences des tribunaux, la composition du

¹ C.C., 31 mai 2018, n° 62/2018, B.15.2; C.C., 15 octobre 2015, n° 138/2015, B. 40.1.

² C.C., 31 mai 2018, n° 62/2018, B.27.1.

³ C.C., n° 62/2018, B.23 et suivants.

siège, etc.) et pour le statut des juges. En outre, le principe de légalité contenu dans ces articles constitutionnels n'interdit pas au législateur de prévoir une délégation au Roi pour autant que cette délégation soit définie de manière suffisamment précise et porte sur l'exécution de mesures dont les éléments essentiels ont été déterminés au préalable par le législateur. Appartiennent à ces éléments essentiels la fixation du siège des cours et tribunaux de même que leur ressort territorial.

B.27.2. Il ressort de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme que l'exigence que le tribunal soit établi par la 'loi', que contient cette disposition conventionnelle, vise à éviter que l'organisation des tribunaux soit laissée à la discrétion du pouvoir exécutif et concerne en substance, selon la Cour européenne des droits de l'homme, l'établissement et l'organisation juridictionnelle des tribunaux (la détermination des compétences, du nombre de tribunaux, des ressorts, etc.), la composition du siège et le statut des juges (CEDH, 22 juin 2000, *Coëme et autres c. Belgique*, § 98; 20 octobre 2009, *Gorguiladzé c. Géorgie*, §§ 67-69; 27 octobre 2009, *Pandjikidzé et autres c. Géorgie*, §§ 103-105; 21 juin 2011, *Fruni c. Slovaquie*, §§ 134-136 ; 9 janvier 2013, *Oleksandr Volkov c. Ukraine*, §§ 150-151).

Il ressort également de la jurisprudence de la Cour européenne qu'une délégation de pouvoirs dans des questions touchant à l'organisation judiciaire n'est pas, en soi, contraire à l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme dans la mesure où pareille délégation n'est pas interdite en vertu du droit national (CEDH, 28 avril 2009, *Savino et autres c. Italie*, § 94).

B.28.1. Conformément à l'article 186, § 1er, alinéa 1er, du Code judiciaire, le siège des cours et tribunaux ainsi que le territoire sur lequel s'exerce leur juridiction sont déterminés ainsi qu'il est dit aux articles de l'annexe de ce Code.

B.28.2. Le transfert du siège d'une justice de paix, d'un tribunal de police ou d'une de ses divisions, tel qu'il est organisé dans l'article 72 du Code judiciaire, peut être décidé par le Roi, 'sur avis du président des juges de paix et des juges au tribunal de police et du procureur du Roi', et dans le respect de la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire. Ce transfert ne peut être décidé qu'en cas de circonstances de force majeure ou en raison des nécessités de service. En outre, il ressort expressément des termes de l'article 72 du Code judiciaire que ce transfert ne peut être que temporaire.

Compte tenu de ces différentes garanties et de son caractère provisoire, le transfert du siège d'une juridiction visé dans la disposition attaquée ne peut être considéré comme une mesure contraire au principe de légalité garanti par les dispositions visées dans le moyen.

B.28.3. S'il peut être admis que ce transfert puisse avoir lieu 'en raison de nécessités du service', la disposition attaquée ne pourrait toutefois être utilisée afin de pallier des problèmes structurels - et non plus conjoncturels - liés à l'infrastructure ou au personnel de la juridiction concernée. Il serait en effet contraire au principe de légalité garanti par les dispositions invoquées dans le moyen que la durée de ce transfert, qui peut avoir lieu dans la même commune ou dans une autre, dépasse un délai raisonnable, et ce d'autant plus que ce transfert concerne notamment les justices de paix, conçues comme des juridictions 'de proximité'.

B.29. Sous réserve de ce qui est dit en B.28.3, le moyen n'est pas fondé ».

4.2. Une même réserve peut être formulée à l'égard de la disposition soumise pour avis. Cette disposition ne peut pas être utilisée afin de pallier des problèmes structurels – plutôt que conjoncturels – liés à l'infrastructure ou au personnel de la juridiction concernée.

4.3. En outre, la référence figurant à l'article 72, alinéa 2, en projet, du Code judiciaire au 'ressort' plutôt qu'à l'arrondissement a potentiellement pour effet que le siège pourrait être transféré temporairement sur une distance beaucoup plus grande qu'actuellement lors d'un transfert au sein de l'arrondissement. Il ressort cependant de l'exposé des motifs que l'intention du législateur est de prévoir la possibilité de pouvoir transférer temporairement un siège dans une commune *proche* dans le ressort, et il vaudrait mieux dès lors préciser le texte de l'avant-projet en ce sens.

Article 3

5.1. Le régime en projet rétroagit au 30 août 2021.

5.2. La non-rétroactivité des lois est une garantie qui a pour but de prévenir l'insécurité juridique. Cette garantie exige que le contenu du droit soit prévisible et accessible, de sorte que le justiciable puisse prévoir, à un degré raisonnable, les conséquences d'un acte déterminé au moment où cet acte est accompli. La rétroactivité peut uniquement être justifiée lorsqu'elle est indispensable à la réalisation d'un objectif d'intérêt général⁴. S'il s'avère en outre que la rétroactivité a pour but d'influencer dans un sens déterminé l'issue de l'une ou l'autre procédure judiciaire ou d'empêcher les juridictions de se prononcer sur une question de droit, la nature du principe en cause exige que des circonstances exceptionnelles ou des motifs impérieux d'intérêt général justifient l'intervention du législateur, laquelle porte atteinte, au préjudice d'une catégorie de citoyens, aux garanties juridictionnelles offertes à tous⁵.

5.3. Ces circonstances exceptionnelles s'avèrent être présentes en l'occurrence, dès lors que, comme l'indique l'exposé des motifs, la date choisie correspond à celle du déménagement de la justice de paix de Limbourg à Eupen en raison des conséquences des récentes inondations.

En outre, on vise ainsi à assurer la continuité du service public. En effet, l'activité de la justice de paix de Limbourg ne pouvait pas être suspendue, même temporairement. L'exposé des motifs souligne par ailleurs qu'un établissement psychiatrique est situé dans le canton et que des mises en observation, à la requête du ministère public, doivent être examinées au cours d'une audience hebdomadaire.

⁴ Jurisprudence constante de la Cour constitutionnelle, voir notamment : C.C., 21 novembre 2013, n° 158/2013, B.24.2 ; C.C., 19 décembre 2013, n° 172/2013, B.22 ; C.C., 29 janvier 2014, n° 18/2014, B.10 ; C.C., 9 octobre 2014, n° 146/2014, B.10.1 ; C.C., 22 janvier 2015, n° 1/2015, B.4 ; C.C., 7 mai 2015, n° 54/2015, B.12 ; C.C., 14 janvier 2016, n° 3/2016, B.22 ; C.C., 3 février 2016, n° 16/2016, B.12.1 ; C.C., 28 avril 2016, n° 58/2016, B.9.2 ; C.C., 9 février 2017, n° 15/2017, B.9.2.

⁵ Jurisprudence constante de la Cour constitutionnelle. Voir par exemple : C.C., 21 novembre 2013, n° 158/2013, B.24.2 ; C.C., 9 octobre 2014, n° 146/2014, B.10.1 ; C.C., 28 mai 2015, n° 77/2015, B.4.1 ; C.C., 24 mars 2016, n° 48/2016, B.6 ; C.C., 6 octobre 2016, n° 126/2016, B.7.3.

La mesure proposée n'affecte pas la composition du siège et habilite uniquement le Roi à en modifier temporairement le lieu géographique dans certaines limites. Dans ces circonstances, on peut admettre la rétroactivité très limitée.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER

DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Wim GEURTS

Jeroen VAN NIEUWENHOVE